

Kontinuirana edukacija medicinskih sestara s ciljem unaprjeđenja kvalitete zdravstvene njege

NERA FUMIĆ, MARIN MARINOVIĆ¹ i DOLORES BRAJAN

*Klinički bolnički centar Rijeka, Klinika za kirurgiju, Zavod za opću, plastičnu i rekonstrukcijsku kirurgiju
i ¹Zavod za traumatologiju, Rijeka, Hrvatska*

Zdravstvena njega, današnja medicinsko-tehnička dostignuća i priznati standardi liječenja omogućavaju sveobuhvatnu kvalitetu, sigurnost i sljedivost zdravstvenih postupaka poštujući načela u funkciji zaštite zdravlja. Kontinuiranom edukacijom unaprjeđuje se kvaliteta zdravstvene njege i povećava se učinkovitost u radu s bolesnicima te se time održava i povećava njihova sigurnost. Zdravstveni problemi bolesnika stvaraju potrebu za adekvatnim i pravodobnim zbrinjavanjem, zdravstvenom njegom i liječenjem. Prilikom pružanja kvalitetne zdravstvene njege pažnja je orijentirana prema bolesniku i njegovim potrebama, kako bi se održala i povećala njihova sigurnost, zadovoljstvo, osamostaljenje i ozdravljenje ili mirna smrt. Stoga zdravstveni postupci moraju biti sistematizirani, planirani te utemeljeni na znanju i iskustvu. Zdravstvena njega bolesnika, koji predstavljaju rizičnu skupinu za razvoj kroničnih rana ili su već zadobili neki oblik kronične rane, očituje se preventivnim mjerama koje se provode edukacijom bolesnika, motiviranjem, praćenjem, ranim prepoznavanjem rizika i uzroka te njihovim smanjenjem ili uklanjanjem na način da se provedu potrebni propisani postupci liječenja koje određuje zdravstveno stanje bolesnika. Osim preventivnih mjera, zdravstvena njega bolesnika koji imaju kroničnu ranu usmjerena je na zbrinjavanje oštećenog tkiva u provedbi adekvatne i pravodobne dijagnostike, uz pravodobnu i pravilnu procjenu rane i općeg stanja bolesnika. Zato je potrebno poznavanje patofiziološkog procesa te primjena lokalne ili sistemske terapije. Cilj liječenja je spriječiti daljnju progresiju raspada rane, poboljšanje općeg stanja bolesnika, te smanjenje mogućnosti razvoja infekcije i drugih komplikacija osnovne bolesti. U cjelokupnom zbrinjavanju pacijenata kroz proces zdravstvene njege medicinska sestra/tehničar provode sistematizirane intervencije koje su usmjerene prema održavanju i optimaliziranju zdravstvenog stanja, sprječavanju nastanka komplikacija postojećih bolesti, ciljanom skrbi o rani, smanjenju boli, povećanju pokretljivosti i zadovoljstva s ciljem postizanja zadovoljavajućih funkcionalnih i estetskih rezultata. U današnje vrijeme znanje i iskustvo uz kontinuiranu edukaciju omogućuju kako bi se u korak s liječenjem postigla, održala i povećala kvaliteta zdravstvene njege.

KLJUČNE RIJEČI: kontinuirana edukacija, kvalitetna zdravstvena njega, sigurnost pacijenata, prevencija i zbrinjavanje kronične rane

ADRESA ZA DOPISIVANJE: Nera Fumić, bacc.med.techn.
KBC Rijeka
Klinika za kirurgiju
Zavod za opću, onkološku,
plastičnu i rekonstrukcijsku kirurgiju
Tome Strižića 3
51 000 Rijeka, Hrvatska
E-pošta: neraf84@gmail.com

UVOD

Zdravstvena njega, koju pružaju medicinske sestre uz današnja medicinsko-tehnička dostignuća i priznate standarde liječenja, treba omogućiti sveobuhvatnu kvalitetu, sigurnost i slijed zdravstvenih postupaka

poštujući načela u funkciji zaštite zdravlja (1). Primjena najboljeg stručnog znanja u procesu zdravstvene njege profesionalno se razvija kontinuiranom edukacijom, tj. cijeloživotnim učenjem, teorijskim i praktičnim radom, s ciljem da se unaprijedi kvaliteta sestrinske skrbi

i povećava učinkovitost u radu s bolesnicima (2,4). Važnost kontinuirane edukacije može se pratiti kroz korist koju imaju i zdravstveni radnici i bolesnici na način da kontinuirana edukacija medicinskih sestara povećava sigurnost pacijenata koja je temelj kvalitetne zdravstvene njege (5,6). Zbog kompleksnosti liječenja i zbrinjavanja bolesnika s kroničnim ranama svi zdravstveni profesionalci susreću se sa stalnom potrebom edukacije, tj. da mogu stalno biti *up to date*. Medicinske sestre strukovno su obrazovane i osposobljene za rad te su uz neophodno obrazovanje dužne pratiti i novitete u liječenju i tehnologiji, kako bi i sestrijski postupci bili usklađeni sa standardiziranim procesima liječenja (2,3).

Zdravstvena problematika poput kroničnih rana, problemi su s kojima se susreću medicinske sestre/tehničari (ms/mt) u svom radu u bolničkom i vanbolničkom obliku liječenja i zdravstvene njege bolesnika. Zdravstvena njega bolesnika koji su rizična skupina za nastanak kroničnih rana ili su već razvili neki oblik kronične rane, očituje se preventivnim mjerama koje se provode edukacijom bolesnika, motiviranjem, praćenjem, ranim prepoznavanjem rizika i uzroka te njihovim smanjenjem ili uklanjanjem na način da se provedu potrebni propisani postupci liječenja koji su određeni ovisno o zdravstvenom stanju bolesnika i rane. Osim preventivnih mjera zdravstvena njega bolesnika koji su razvili kroničnu ranu usmjerena je na zbrinjavanje nastalih oštećenja tkiva, u smislu pružanja adekvatne i pravovremene dijagnostike, procjene rane i općeg stanja bolesnika. Uz to je nužno poznavanje i razumijevanje širokog spektra lokalne i sistemske terapije s ciljem povećanja bolesnikove sigurnosti, da se spriječi daljnje pogoršanje općeg stanja bolesnika, lokalnog statusa rane i smanji nastanak infekcije i drugih komplikacija osnovne bolesti.

U današnje vrijeme dostupni su rezultati znanstvenih istraživanja kao i znanje o patofiziološkim procesima nastanka i cijeljenja rane, te suvremeni postupci i metode koje mogu potaknuti brže cijeljenje rane, smanjiti bol i omogućiti osamostaljenje bolesnika. Stoga je važna kontinuirana edukacija koja će rezultirati znanjem i iskustvom kako bi se u korak s liječenjem postigla, održala i povećala kvaliteta zdravstvene njege sve u svrhu povećanja bolesnikove sigurnosti.

ZDRAVSTVENA NJEGA U PREVENCIJI I ZBRINJAVANJU AKUTNIH I KRONIČNIH RANA

Zdravstvena njega u prevenciji kroničnih rana provodi se ranim prepoznavanjem rizika, njihovim smanjenjem ili uklanjanjem, te kontinuiranim praćenjem i

dokumentiranjem stanja i postupaka. U radu s bolesnicima kojima prijete nastanak kroničnih rana poput dekubitusa, hipostatskog ili ishemijskog ulkusa, dijabetičkog ulkusa i dr. ms/mt prati stanje pacijenata, educira ih o potrebnom zdravstvenom ponašanju: važnosti i načinu uzimanja terapije, prehrani, kretanju, osobnoj higijeni te drugim zdravstvenim potrebama. Kronična rana poput dekubitalnog ulkusa može nastati kod pacijenata s ograničenom pokretljivošću, kod onih pacijenata koji koriste ortopedska pomagala ili neki tip imobilizacije te kod potpuno nepokretnih ljudi. Adekvatnom i temeljitom zdravstvenom njegom te prema određenim propisanim postupcima nastanak dekubitusa može se uspješno prevenirati na način da se na vrijeme uoče, smanje ili uklone rizici nastanka. Prema procesu zdravstvene njege uz određene propisane postupke u preveniranju nastanka dekubitusa koriste se i ljestvice za procjenu rizika nastanka (Knollova, Northonova i Bradenova ljestvica), koje se sastoje od parametara koji imaju bitnu ulogu u nastanku dekubitusa: senzorna percepcija kao sposobnost osobe da izvjesti o osjećaju nelagode prilikom pritiska na tvrdu podlogu, opće i mentalno stanje, prisutnost inkontinencije, stupanj vlage kojoj je koža izložena, stupanj fizičke aktivnosti i pokretljivosti, prehrana i uzimanje tekućine, trenje i razvlačenje te predisponirajuće bolesti (7). Kod rizičnih pacijenata za nastanak dijabetičkog ulkusa medicinska sestra/medicinski tehničar (ms/mt) provodi edukaciju o zdravstvenom ponašanju od higijene i promatranja stopala, prehrane i važnosti kretanja do važnosti i načinu uzimanja terapije što je bitno u primarnoj prevenciji jer pacijenti ponekad nisu educirani ili motivirani. U sekundarnoj prevenciji pacijente se podučava o opasnosti od nastalih oštećenja kože. U tercijarnoj prevenciji uz edukaciju i kontinuirano praćenje pacijenata multidisciplinarno se koriste sve mogućnosti liječenja kako bi se kod već nastalih oštećenja tkiva ili kronične rane spriječila daljnja progresija lokalnog i općeg statusa pacijenta sa ciljem sprječavanja amputacije (8). U sprječavanju venskih ulkusa, kod kronične venske insuficijencije uz uzimanje venoaktivnih lijekova i pravodobne zahvate na venama „zlatni standard“ je kompresivna terapija. Medicinska sestra educira pacijenta o važnosti nošenja kompresijskog zavoja i motivira ga jer ga određeni broj pacijenata zbog subjektivnih razloga i neznanja odbija nositi. Prevencija arterijskog ulkusa temelji se na povećanju periferne cirkulacije i opće kondicije pacijenata (9).

Osim preventivnih mjera za sprječavanje kroničnih rana važno je obratiti pažnju liječenju, zbrinjavanju i edukaciji pacijenata s već nastalim oštećenjima tkiva.

U sklopu kontinuirane sestrinske edukacije razvija se svijest o kompleksnosti sistemske bolesti, prepoznaju se definicije i faze nastanka i cijeljenja rane, te široke terapijske i dijagnostičke mogućnosti. Ms/mt u svom radu s bolesnicima, koji imaju neki oblik kronične rane, treba znati prepoznati uzroke, kompleksnost nastalog stanja te mogućnost i smjer nastanka komplikacija. Prije i prilikom tretmana rane i rada s bolesnikom treba pravilno i kvalitetno procijeniti opće stanje pacijenta i samu ranu. Procjena rane određuje plan liječenja i pravilnu skrb o rani. Kod procjene bolesnika smjernice su opći status bolesnika, kardiorespiratorne funkcije, prisutnost kroničnih bolesti, uzimanje medikamentne terapije, te nutritivni status. Kod procjene rane važno je uzeti u obzir etiologiju i lokalizaciju, procijeniti i opisati veličinu, dubinu i širinu rane, rubove, prisutnost kaviteta, izgled dna rane (vrsta tkiva), prisutnost eksudata, detritusa, stranog tijela. Važno je na vrijeme uočiti znakove infekcije i razlikovati kontaminiranu koloniziranu ranu od inficirane. Pri liječenju je potrebno poznavati razloge nastanka, pratiti faze cijeljenja rane te predvidjeti vremenski tijek cijeljenja. Njega kože, previjanje i čišćenje rane, adekvatna prehrana, dostatno uzimanje tekućine, mikronutrijenata i elemenata u tragovima neophodni su za brže cijeljenje rane uz liječenje primarne bolesti. Važnu ulogu u cijeljenju ima adekvatan *debridement*, održavanje vlažnosti, smanjenje boli, prevencija infekcije. U današnje vrijeme dostupna su nam mnoga znanstvena dostignuća i noviteti u prevenciji i adekvatnom zbrinjavanju bolesnika poput suvremenih potpornih sredstava (med, srebro), terapija hiperbaričnim kisikom, negativnim tlakom, ugljičnim dioksidom.

ZAKLJUČAK

Prilikom pružanja kvalitetne zdravstvene njege pažnja je orijentirana prema bolesniku i njegovim potrebama.

Zdravstveni problemi i potrebe korisnika stvaraju potrebu za suvremenim i adekvatnim zbrinjavanjem i liječenjem. Razvoj kronične rane može se prevenirati, a već nastale adekvatno tretirati planiranim sistematiziranim postupcima i standardiziranim algoritmima liječenja i prevencije, kako bi se smanjio broj rana, razvoj infekcije te prevalencija kroniciteta. Temelj kvalitetnog liječenja i zdravstvene njege je sigurnost bolesnika zbog čega je važno kontinuirano razvijati znanje, iskustvo, svijest o kroničnoj rani kako bi se u korak s liječenjem održala postojeća zdravstvena njega, postigla i povećala njena kvaliteta.

LITERATURA

1. Zakon o kvaliteti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi, NN 124/11; dostupno na URL: <http://www.zakon.hr/z/508/Zakon-o-kvaliteti-zdravstvene-za%C5%A1tite-i-socijalne-skrbi>
2. Zakon o sestrinstvu, NN 121/03, 117/08, 57/11; dostupno na URL: <http://www.zakon.hr/z/407/Zakon-o-sestrinstvu>
3. Zakon o strukovnom obrazovanju, NN 30/09, 24/10; dostupno na URL: <http://www.zakon.hr/z/383/Zakon-o-strukovnom-obrazovanju>
4. Holmes AM. Transforming education, Nursing management, April 2011, Volume 42, number 4, pages 34-38; dostupno na URL: http://www.nursingcenter.com/INC/journalarticle?Article_ID=1150962
5. Brestovački B, Cigić T. Kontinuirana edukacija medicinskih sestara, Medicina danas 2009; 8: 374-80.-
6. Rimac B, Vičić-Hudorović V. Utjecaj obrazovanja zdravstvenih djelatnika na sigurnost pacijenata. Sestrinski Glasnik 2013; 18: 44-7.
7. Standardi sestrinske prakse određene propisima Hrvatske komore medicinskih sestara i tehničara te Zakonom o sestrinstvu; dostupno na URL: <http://www.hkms.hr/dokumenti.php>
8. Metelko Ž, Brkljačić Crkvenčić N. Prevencija dijabetičkog stopala. Acta Med Croatica 2013; 67 (Supl.1): 35-44.
9. Lower Extremity (Leg and Foot) Ulcers; dostupno na URL: <http://my.clevelandclinic.org/heart/disorders/vascular/legfootulcer.aspx>

SUMMARY

CONTINUOUS NURSING EDUCATION TO IMPROVE THE QUALITY OF HEALTH CARE

N. FUMIĆ, M. MARINOVIĆ¹ and D. BRAJAN

Rijeka University Hospital Center, Clinical Department of Surgery, Department of General, Oncology, Plastic and Reconstructive Surgery and¹Department of Traumatology, Rijeka, Croatia

Health care and today's medical and technical achievements and approved standards of treatment provide comprehensive quality, safety and traceability of medical procedures respecting the principles of health protection. Continuous education improves the quality of nursing health care and increases the effectiveness of patient care, consequently maintaining and enhancing patient safety. Patient health problems impose the need of appropriate, planned and timely nursing care and treatment. In providing quality nursing care, attention is focused on the patient and his/her needs in order to maintain and increase their safety, satisfaction, independence and recovery or peaceful death, so the health and nursing practices must be systematized, planned and based on knowledge and experience. Health and nursing care of patients at risk of developing acute and chronic wounds or already suffering from some form of this imply preventive measures that are provided through patient education, motivation, monitoring, early recognition of risk factors and causes, and reducing or removing them through the prescribed necessary medical treatment which is safe depending on the patient health status. Except for preventive measures, nursing care of patients who already suffer from some form of acute or chronic wounds is focused on the care and treatment of damaged tissue by providing appropriate and timely diagnosis, timely and proper evaluation of the wound and patient general status, knowledge and understanding of the wide range of local, oral and parenteral therapy and treatment, aiming to increase patient safety by preventing progression of the patient general condition and local wound status and reducing the possibility of developing infection or other complications of the underlying disease. In the overall patient management, through nursing process, medical interventions are implemented and aimed to maintain and optimize health status, prevent complications of existing diseases and conditions, provide appropriate wound treatment, increase satisfaction, reduce pain, increase mobility, reduce and eliminate aggravating factors, and achieve a satisfactory functional and aesthetic outcome. Many scientific researches and knowledge about the pathophysiological processes of wound formation and healing are currently available. Modern achievements can accelerate independence, reduce pain and encourage faster wound healing, thus it is important to continuously develop awareness, knowledge and experience, along with the treatment to achieve, maintain and enhance the quality of health care and patient safety.

KEY WORDS: continuous education, quality health care, patient safety, acute and chronic wounds, prevention and treatment